

8. 1. 2014

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Lze se úspěšně dovolat změny judikatury během řízení?

Touto otázkou se v nedávné době opět zabýval Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. II. ÚS 2234/10, ze dne 9. srpna 2013 v rámci rozhodování o ústavní stížnosti. Předmětem řízení byla stížnost stěžovatelky, která namítala, že se obecné soudy odchýlily od ustálené judikatury Nejvyššího soudu týkající se postoupení pohledávky, když nezohlednily rozhodnutí Nejvyššího soudu vydané v její prospěch v průběhu řízení a tuto odchylku v rozhodování dostatečně neodůvodnily. V tom stěžovatelka spatřovala porušení jejího práva na spravedlivý proces.

WEINHOLD LEGAL

Pro pochopení závěrů nálezu Ústavního soudu je nutné se nejprve seznámit s okolnostmi předcházejícího řízení před obecnými soudy. Jádrem sporu zde byla smlouva o postoupení pohledávky, na základě které stěžovatelka získala pohledávku od původního věřitele a domáhala se jejího uspokojení soudní cestou. Její žaloba však byla zamítnuta, neboť se jí nepodařilo prokázat splnění odkládací podmínky sjednané ve smlouvě ve formě uhrazení ceny za postoupení. Nálezací soudy z toho důvodu uzavřely, že stěžovatelka v řízení neprokázala, že je smlouva účinná (tj. neprokázala naplnění odkládací podmínky), a není proto dána její aktivní legitimace ve sporu.

V rámci řízení v I. stupni i v odvolacím řízení se přitom stěžovatelka ve své žalobní argumentaci opírala o jediné rozhodnutí Nejvyššího soudu vydané v její prospěch, ve kterém Nejvyšší soud dovodil, že aktivní legitimaci postupníka nelze zkoumat, neboť dlužník není oprávněn dožadovat se prokázání smlouvy o postoupení a je povinen plnit postupníkovi. Zbývající dostupná judikatura Nejvyššího soudu však vyznívala opačně. Významnou změnu v řízení přitom přineslo obratové rozhodnutí velkého senátu Nejvyššího soudu, které bylo vydáno ještě v průběhu odvolacího řízení. V tomto rozhodnutí Nejvyšší soud změnil ustálenou judikaturu, když postupiteli přiznal aktivní legitimaci, a to pouze na základě oznámení o postoupení pohledávky adresovaném dlužníkovi. K závěrům tohoto nového rozhodnutí však odvolací soud (ani k námitce stěžovatelky v průběhu ústního jednání) nepřihlédl, což stěžovatelka chápala jako zásah do jejího práva na spravedlivý proces.

Ústavní soud se v nálezu zabýval dvěma důležitými otázkami. Jednak zda se stěžovatelka „mohla spolehnout“ na jediné rozhodnutí Nejvyššího soudu, které vyznívalo v její prospěch (i když zbývající judikatura přinášela opačný pohled na věc). Dále potom otázkou, zda na ni mohla mít dopad změna judikatury soudů, která v daném případě neomezila žádné její subjektivní právo (naopak jej rozšířila).

Obě otázky Ústavní soud posoudil zcela v souladu se zásadou předvídatelnosti a legitimního očekávání. Uzavřel, že hodnotou, kterou je třeba chránit, je právě hodnota ustálené (tj. předvídatelné) judikatury soudů. Tu lze prolomit pouze za splnění přísných procedurálních a materiálních podmínek. Jestliže se tedy žalobce při podání žaloby o ustálenou judikaturu neopíral,

nýbrž se pouze opíral o v té době vybočující rozhodnutí, pak je prioritou hodnota stálosti judikatury. Není proto možné obecnému soudu vytýkat, že tím, že obecný soud k obratovému rozhodnutí Nejvyššího soudu nepřihlédl, se excesivně odchýlil od nově založené judikatorní praxe. Rozhodnutí obecného soudu se v takovém případě nevymyká zásadě právního státu ani neomezuje právo žalobce na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Výše uvedeným závěrem Ústavní soud potvrdil svou předchozí rozhodovací linii, ve které sice připouští změnu dosavadní judikatury obecných soudů, avšak pouze předvídatelným způsobem, a za současného respektování základních práv účastníků řízení na vydání spravedlivého rozhodnutí (tj. zejména rovnosti stran a principu právní jistoty). Změny dosavadní judikatury se proto není možné dovolat retroaktivně, a to ani v případě, že se jedná o změnu ve prospěch. Jedinou výjimkou by mohl být nepřípustný zásah do subjektivního práva účastníka řízení změnou právního názoru Nejvyššího soudu (tj. např. situace kdy řízení bylo zahájeno v dobré víře v existenci práva daného soudy ustáleným výkladem zákona, což bylo následně změnou judikatury překonáno).

Ústavní soud se dále v citovaném nálezu nad rámec zabýval tím, za jakých podmínek by se stěžovatelka případně mohla následně změny judikatury ve svůj prospěch dovolat. Rozhodující by v takovém případě bylo pouze kritérium „alespoň rámcové shody argumentace“ stěžovatelky v nalézacím řízení s nosnými důvody obratového rozhodnutí Nejvyššího soudu. Tento závěr lze chápat tak, že pouze pokud by stěžovatelka v žalobě relevantně tvrdila, že dosavadní judikatura je v rozporu se správným výkladem zákona, a tento její výklad zákona by byl následně argumentačně převzat Nejvyšším soudem v novém rozhodnutí, bylo by nutné jí z takového nového rozhodnutí přiznat prospěch. V tomto případě však *„stěžovatelka změnu judikatury nijak nepředjímala, o zvrácení dosavadní judikatury neuvažovala, ani se o ni nesnažila, a obratu náhledu Nejvyššího soudu využila v poslední možný moment jako „šťastnou náhodu“*. Náhlé změny judikatury se proto v dobré víře dovolat nemohla.

Michaela Řezníková

[Weinhold Legal, v. o. s.](#)

Charles Square Center
Karlovo náměstí 10
120 00 Praha 2

Tel.: +420 225 385 333

Fax: +420 225 385 444

e-mail: wl@weinholdlegal.com

Další články:

- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)